

Portfolio en beoordeling

Doel	Inzicht bieden in de mogelijkheden met een portfolio en de aanpak om hiermee te gaan werken.
Soort instrument	Achtergrondinformatie en stappenplan.
Te gebruiken in de fase	Ontwerpen
Beoogde activiteit in de school	Op basis van het lezen van dit document krijgt de docent suggesties voor verschillende manieren waarop een portfolio ingezet kan worden.
Te gebruiken op niveau	Meso / micro.
Deelnemers en hun functie in de school	Kartrekkers ten aanzien van talentontwikkeling
Bron	SLO
Opmerkingen	

Toelichting

Een portfolio is in zijn zuiverste vorm een draagmap met bewijsstukken van kwaliteiten (producten) en ontwikkelingen (proces). Een map 'met inhoud' die laat zien wat je waard bent, waar je trots op bent en wat je wilt bereiken. Het wordt vooral gebruikt om de ontwikkeling (het creatieve proces) zichtbaar te maken. Daarnaast kan het ook gehanteerd worden als beoordelingsportfolio of presentatieportfolio.

Als een leerling (of school) een portfolio wil gaan gebruiken moeten eerst de volgende drie vragen gesteld worden:

- Wat is het doel van het portfolio?
- Hoe wordt de inhoud van het portfolio beoordeeld?
- Welke begeleiding wordt hierbij geboden?

Ook zijn er afspraken over de rol van de leerling en de docent. Het portfolio kan op verschillende manieren vorm krijgen, van een papieren map tot een digitaal document of een mix van beide.

Portfolio en beoordeling

1. Oriëntatie op portfolio
2. Stappenplan invoering portfolio
3. Keuzelijst beoordeling portfolio

1. Oriëntatie op portfolio

De kern van een portfolio is een doelgerichte verzameling van bewijzen. Het toont vooruitgang en ontwikkeling. Belangrijk is dat de leerling zelf participeert in de selectie. De leerling is namelijk eigenaar en daardoor verantwoordelijk voor zijn portfolio. Ook reflectie door de leerling op het proces en de producten zijn kern van het portfolio. Dit laatste betekent dat de leerling hierdoor leert om het proces bij te sturen.

Drie vormen van het portfolio

Het portfolio kan drie vormen aannemen. Deze zijn los van elkaar te zien maar ook te combineren.

	1 Ontwikkelingsportfolio	2 Beoordelingsportfolio	3 Presentatieportfolio
Doel van het portfolio	Het zichtbaar maken van de ontwikkeling van de leerling.	Het zichtbaar maken van het eindresultaat van de ontwikkeling van de leerling.	Het zichtbaar maken van producten waar de leerling trots op is of die laten zien waar de leerling goed in is.
Inhoud van het portfolio	Overzichten van activiteiten, eindresultaten en reflectieverslagen.	Verzamelde beoordelingen en bewijsstukken.	Producten van de leerling waar deze trots op is.
Invloed van het portfolio op het leerproces	De inhoud van het portfolio vormt input voor de begeleiding van de leerling en het bijsturen van het leerproces.	Het portfolio laat eindresultaten zien. Dit kan een rol spelen bij de overstap naar een volgend leerjaar of vervolgonderwijs omdat het inzichtelijk maakt wat een leerling geleerd heeft.	Het portfolio laat eindresultaten zien. Dit kan een rol spelen bij toelating naar vervolgonderwijs of bij sollicitaties.
De rol van het portfolio bij reflectie	De leerling wordt zich bewust van het leerproces, zijn voortgang, de manier van leren.	De leerling wordt zich bewust van wat hij geleerd heeft.	De leerling wordt zich bewust van waar zijn kwaliteiten liggen en waar hij trots op is.
Rol leerling	Selectie van de inhoud van het portfolio	Selectie van de inhoud van het portfolio	Selectie van de inhoud van het portfolio
Rol docent	Het begeleiden bij de ontwikkeling van de leerling, op basis van het portfolio.	Het beoordelen van producten van de leerling.	Ondersteuning bij de selectie van, en reflectie op, de inhoud van het portfolio
Beoordeling	Beoordeling vormt het sluitstuk op de ontwikkeling van de leerling. Tot die tijd staan reflectie en begeleiding centraal.	Producten van de leerling worden beoordeeld. De beoordelingen worden opgenomen in het portfolio.	Beoordelingen kunnen desgewenst worden opgenomen in het presentatieportfolio.

Voordelen van het portfolio in de klas:

- De leerling maakt een selectie van de inhoud van het portfolio en neemt hiermee een deel van de verantwoordelijkheid van het leerproces op zich.
- De leerling leert keuzes maken en documenteren. De leerling ziet de waarde van het bewaren van bewijsstukken.
- Het portfolio kan de leerling helpen inzien waar hij trots op is, wat belangrijk voor hem is, waar zijn talenten liggen;
- Het portfolio kan de basis vormen voor begeleidingsgesprekken met de leerling.
- Het portfolio kan de leerling helpen om zijn eigen ontwikkelingslijn zichtbaar te maken.

Ieder speelt zijn rol

Voor het gebruik van een portfolio zijn de volgende rollen te onderscheiden:

De leerling ...	De docent ...
... is verantwoordelijk voor de invulling ... bepaalt wat er te zien is ... geeft reflectie op het geleverde werk ... verzamelt bewijsstukken ... selecteert bewijsstukken.	... bewaakt de leerlijn van een leerling ... begeleidt de beoordeling van het werk ... treedt als coach op ... realiseert de leeromgeving ... leert de leerling systematisch reflecteren ... ondersteunt de leerling bij het maken van keuzes over wat wel en niet in het portfolio past, op basis van selectiecriteria.

Een digitaal portfolio

Een digitaal portfolio bestaat als zelfstandig portfolio of als onderdeel binnen een elektronische leeromgeving (ELO). Voordelen van een digitaal portfolio:

- spreekt leerlingen aan;
- er is minder papierwerk;
- in kleur, dus geen gedoe met printers;
- de leerling kan thuis en op school aan het portfolio werken;
- docenten hebben altijd goed overzicht van het werk van leerlingen;
- leerlingen zijn goed individueel te volgen;
- leerlingen kunnen gemakkelijk hun ervaringen delen, kortom communiceren;
- is gemakkelijk mee te nemen naar volgende leerjaren.

2. Het opzetten van een portfolio in negen stappen

Stappenplan portfolio

Wilt u een portfolio opzetten? Volg dan onderstaande stappen. Belangrijk is om af te stemmen op de wijze waarop in het team wordt beoordeeld. Welke wensen leven er ten aanzien van het beoordelingsproces? Wat zijn op school de valkuilen en succesfactoren? Neem de schoolvisie en talentdoelen als uitgangspunt.

Digitaal portfolio

Voor de invoering van een digitaal portfolio gelden dezelfde beslisvragen als voor een papieren variant. Lijkt het wenselijk om voor meerdere vakken een portfolio bij te houden, dan is een integraal digitaal portfolio een optie, bijvoorbeeld binnen een elektronische leeromgeving (ELO).

Stappen		Toelichting
1	Neem de talentdoelen als uitgangspunt.	Belangrijk is dat deze doelen aansluiten op, of voortkomen uit de visie van de school.
2	Wat is het doel van het portfolio?	<p>Wat wilt u met het portfolio bereiken bij een leerling? Denk bijvoorbeeld aan:</p> <ul style="list-style-type: none">• Het inzichtelijk maken van het leerproces voor de leerling.• Het verkennen van talenten.• Het beoordelen van de leerling.• Het kunnen bieden van begeleiding op maat.• Het inzichtelijk maken van leerresultaten voor vervolgonderwijs.• Het bieden van keuzemogelijkheden voor leeractiviteiten en opdrachten, en tegelijk zicht houden op de ontwikkeling van de leerling.
3	Welk soort portfolio?	<p>Wat voor portfolio past bij de bij stap 2 uitgekozen doelen?</p> <p>Kies of combineer:</p> <ul style="list-style-type: none">• Ontwikkelingsportfolio.• Beoordelingsportfolio.• Presentatieportfolio. <p><u>Ontwikkelingsportfolio</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Praktijkopdrachten: het proces: de doorlopen fasen, mate van samenwerken, mate van zelfstandigheid, het plannen, sterke en zwakke punten.• Praktijkopdrachten: de producten zoals tekeningen, beelden, presentaties• Onderzoek: resultaten van onderzoek in beeld, tekst.• Activiteiten: wijze van oriënteren, beschrijving van de eigen aanpak, eigen mening (reflectie). <p><u>Beoordelingsportfolio</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Beoordeling van proces en product.• Aan het einde van een leertraject of -periode. <p><u>Presentatieportfolio</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Selectie van werk door de leerling zelf.

Stappen		Toelichting
4	Wat is de rol van beoordeling?	<p>Wat wilt u beoordelen?</p> <p>Afhankelijk van wat u met het portfolio wilt bereiken en het soort portfolio dat u gekozen heeft, kunt u gaan bedenken wat u precies wil beoordelen. Denk hierbij niet alleen aan de inhoud van het portfolio, maar ook aan de vormgeving en onderhoud en verzorging van het portfolio.</p> <p>Wie beoordeelt?</p> <p>Denk aan onderstaande personen of combinaties:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Docenten • Medeleerlingen • Leerling Zelf • Externen, bijvoorbeeld experts • Coach/Begeleiders • Docenten
5	Wat is de rol van de leerling?	<p>Wanneer u het portfolio wilt gebruiken om de leerling verantwoordelijk te laten worden voor het eigen leerproces, is het raadzaam de leerling ook daadwerkelijk keuzemogelijkheden en verantwoordelijkheden te bieden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het selecteren van de inhoud van het portfolio. • Het zelf bepalen hoe een eindresultaat in het portfolio gepresenteerd wordt. • Het zelf zorg dragen voor het documenteren van de inhoud. • Het zelf bepalen wie welke inhoud te zien krijgt.
6	Welke bewijsstukken heeft de leerling nodig?	<p>Welke bewijsstukken verzamelt de leerling? Denk aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eindproducten zoals Foto's, Video, Tekst(en), Websites. • Beoordelingen zoals rubrics, cijfers, of onvoldoende / voldoende / goed). • Verslagen zoals reflectieverslag, logboek, balansverslag of eindverslag. • Persoonlijk-Ontwikkelingsplan (POP).
7	Uit welke onderdelen bestaat het portfolio?	<p>Welke rubrieken komen er in het portfolio? Denk bijvoorbeeld aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zelfreflectie • Archief • Beoordeling. <p>Bepaal een standaardvormgeving.</p>

Stappen		Toelichting
8	Maak de handleiding voor het portfolio	<p>Werk onderstaande elementen uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • instructie voor leerlingen en/of docenten; • beoordelingscriteria; • eventuele verplichte inhoud van het portfolio benoemen.
9	Introduceer en begeleid het portfoliogebruik bij leerlingen	<p>Welke activiteiten organiseer je?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Introductieles. • handleiding doornemen. • terugkomen op het portfolio-gebruik.

Voorbeeld portfolio van een 'Kies je talent-school'

Stappen		Toelichting
1	Neem de talentdoelen als uitgangspunt.	Binnen ons reguliere programma krijgen alle leerlingen in de onderbouw de kans om kennis te maken met verschillende interessegebieden en/of om zich verder te ontwikkelen in zijn/haar interessegebied.
2	Wat is het doel van het portfolio?	Met het portfolio willen we bereiken dat leerlingen hun talenten verkennen en waar mogelijk verdiepen. En dat alles binnen het reguliere programma. We willen dat leerlingen ontdekken welke 'bril' ze het liefst dragen en vanuit welke invalshoek zij de verschillende vakken bezien.
3	Welk soort portfolio?	<p><u>Presentatieportfolio</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Selectie van werk door de leerling zelf. <p>Het streven is om een presentatieportfolio en een beoordelingsportfolio te combineren om zo het gehele vak te beoordelen. Echter, we kiezen eerst voor een presentatieportfolio om het stukje talent binnen de vakken in beeld te kunnen krijgen.</p>
4	Wat is de rol van beoordeling?	<p>We beoordelen de keuzes die de leerlingen maken voor bewijsstukken die zij opnemen in hun portfolio. Deze bewijsstukken vormen uitgangspunt voor een gesprek met de leerling:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Waarom kiest hij deze bewijsstukken? • Welk talent van zichzelf spreekt hij hiermee aan? • Past dit bij zijn gekozen talentstroom? • Past de gekozen talentstroom bij de leerling? • Et cetera. <p>Binnen de ELO bestaat de mogelijkheid om voor alle leerlingen een portfolio aan te maken die leerlingen zelf beheren en waar de docent toegang toe heeft.</p> <p>De vakdocent en de leerling zelf beoordelen een keer per periode aan de hand van bovenstaande reflectievragen. De leerling maakt hiervan een kort verslagje en plaats deze in zijn portfolio de ELO. De vakdocent tekent deze af 'voor gezien' (en vult eventueel aan). Alle verslagen tesamen worden besproken in een overleg tussen mentor en leerling aan het eind van elke periode. Hiervan maakt de mentor een verslag. Hij plaatst deze in de ELO en vraagt vervolgens aan de leerling of hij wil tekenen 'voor gezien'. Zo wordt dus in samenspraak met de leerling bepaald welke koers hij vaart en of dit de koers is die hij wil varen. Bovendien leert hij voortdurend te reflecteren op zijn eigen leerproces.</p>

Stappen		Toelichting
5	Wat is de rol van de leerling?	Zie hierboven. De leerling: <ul style="list-style-type: none"> • Kiest zijn bewijsstukken en zet deze in de ELO. • Bespreekt deze met zijn vakdocent en maakt hiervan een verslag. • Plaatst de verslagen in de ELO. • Bespreekt het setje verslagen van de vakdocenten met de mentor. • Leest het verslag van de mentor en geeft deze aan 'voor gezien'.
6	Welke bewijsstukken heeft de leerling nodig?	Voorbeelden van bewijsstukken zijn: <ul style="list-style-type: none"> • Opdrachten waarin duidelijk naar voren komt in welke talentstroom de leerling zit. • Foto's, video's, websites die de leerling gebruikt heeft bij het maken van opdrachten. • Verslagen van de leerling en de mentor.
7	Uit welke onderdelen bestaat het portfolio?	De vormgeving van het portfolio in de ELO heeft de volgende rubrieken: <ul style="list-style-type: none"> • Bewijsstukken. • Reflectie (stukje achtergrondinformatie en een set reflectievragen). • Verslagen van de leerling. • Verslagen van de mentor. • Totaalplaatje (hierin kan een leerling op verschillende momenten aangeven hoe hij aankijkt tegen de talentstroom waarin hij zit en wat hij leert).
8	Maak de handleiding voor het portfolio	Zie bijlage 1
9	Introduceer en begeleidt het portfoliogebruik bij leerlingen	De eerste week na de zomervakantie is de zogenaamde 'opstartweek'. Elk vak begint met een 'opstartles'. Zo zijn er per talentstroom in die week 'opstarturen'. Tijdens deze uren wordt onder andere het portfolio besproken.

Bijlage 1: Handleiding portfoliogebruik door leerlingen en docenten

Handleiding talentportfolio voor leerlingen

Mijn talentportfolio

Bij ons op school kies je voor een van de vier talentstromen:

- Techniek
- Sport
- Kunst en cultuur
- Wereldoriëntatie

Tijdens elke les krijg je van je docent een opdracht die past bij het vak waar je op dat moment zit en die ook past bij de talentstroom die jij gekozen hebt. Bijvoorbeeld:

Les Wiskunde Opdracht 1 Opdracht 2 Opdracht 3 <i>Opdracht Talentstroom</i>	Les Nederlands Discussie-opdracht <i>Opdracht Talentstroom</i>	Et cetera
--	--	-----------

We willen graag samen met jou ontdekken of deze talentstroom ook bij jou past. Daarom bouwen we samen een portfolio op. Deze kun je vinden op de ELO onder jouw naam.

Wat jij moet doen?

1. Denk na welke bewijsstukken je in je portfolio wilt opnemen. Met bewijsstukken bedoelen we opdrachten, websites, foto's, verslagen, filmpjes, enzovoort waaruit blijkt bij welke talentstroom jij zit.
2. Met elke vakdocent heb je aan het eind van de periode een gesprekje van 10 minuten over de opdrachten die jij bij dat vak voor jouw talentstroom hebt uitgevoerd. Je schrijft hier zelf een kort verslagje van. Je plaatst deze vervolgens in de ELO onder het kopje 'Portfolio'. Jouw docent geeft vervolgens aan door de knop 'voor gezien' aan te vinken dat hij het eens is met je verslag.
3. Als al je verslagjes in de ELO staan, heb je een gesprek met je mentor. Hierbij komen bijvoorbeeld de volgende vragen aan bod:
 - Waarom heb je voor deze bewijsstukken gekozen?
 - Welk talent van jezelf spreekt je hiermee aan?
 - Past dit bij je gekozen talentstroom?
 - Past je gekozen talentstroom bij jou?
4. Je mentor maakt van jullie gesprek een verslag en plaatst dit in de ELO bij jouw naam. Als je het ermee eens bent, moet je dit aangeven door de knop 'voor gezien' aan te vinken. Als je het er niet mee eens bent, kun je dit met je mentor bespreken.

Handleiding talentportfolio voor docenten

Het talentportfolio

Bij ons op school kiezen leerlingen voor een van de vier talentstromen:

- Techniek
- Sport
- Kunst en cultuur
- Wereldoriëntatie.

Tijdens elke les krijgen leerlingen van de vakdocent een opdracht die past bij het vak waar ze op dat moment zitten, maar die ook past bij de talentstroom die ze gekozen hebben.

Hieronder staat een voorbeeld.

Ons streven is om samen met de leerling te ontdekken of de gekozen talentstroom ook bij hem past. Daarom bouwen we samen een portfolio op. Deze is te vinden op de ELO van de school onder de naam van de leerling.

Rol van de vakdocent

1. Leerlingen vullen hun portfolio met bewijsstukken. Met bewijsstukken bedoelen we opdrachten, websites, foto's, verslagen, filmpjes, enzovoort waaruit blijkt bij welke talentstroom ze zitten.
2. Elke vakdocent heeft aan het eind van de periode een gesprekje van 10 minuten met elke leerling over de opdrachten die hij bij dat vak voor zijn gekozen talentstroom heeft uitgevoerd. De leerling schrijft hier zelf een kort verslagje van en plaatst deze vervolgens in de ELO onder het kopje 'Portfolio'. De docent geeft vervolgens aan door de knop 'voor gezien' aan te vinken dat hij het eens is met het verslag.

Rol van de mentor

1. Zie hierboven welke activiteiten de vakdocent uitvoert in het kader van talentontwikkeling.
2. Als alle verslagjes met de vakdocenten in de ELO staan, heeft de mentor een gesprek met elke leerling. Hierbij komen bijvoorbeeld de volgende vragen aan bod:
 - a. Waarom heb je voor deze bewijsstukken gekozen?
 - b. Welk talent van jezelf spreekt je hiermee aan?
 - c. Past dit bij je gekozen talentstroom?
 - d. Past je gekozen talentstroom bij jou?
3. De mentor maakt van het gesprek een verslag en plaatst dit in de ELO onder het kopje 'portfolio' bij de naam van de leerling. Wanneer de leerling het ermee eens is, moet hij dit aangeven door de knop 'voor gezien' aan te vinken. Als hij het er niet mee eens is, kan hij dit met de mentor bespreken.

